

32ste JAARGANG - NUMMER 3 - 2020

JULI - AUGUSTUS - SEPTEMBER

OOSTENDSE GIDSENKRING 'LANGE NELLE'

Driemaandelijks tijdschrift — Afzender: Afzenderkantoor Oostende 1 P409072
2020
Afzenderadres Christinastraat 67 8400 Oostende

OPROEP: bezorg je mailadres aan onze secretaris, zodat je bij wijzigingen inzake de activiteiten asap verwittigd kunt worden: luc.vanspeybroeck@telenet.be

IN DIT NUMMER

72	Voorwoord	Marc Loy
74	Activiteiten najaar	Redactie
77	Gelezen & gehoord & opgemerkt	Redactie
83	De aanlandplicht	Joris Surmont
87	Het probleem(?) Leopoldpark	Freddy Hubrechtsen
90	Elektriciteit algemeen & lokaal (3)	Frank Goeminne
97	Vakantie aan zee in de jaren zestig	Arthur Quaegebeur
100	Glasramen in Kerk OLV ter Duinen (2-slot)	Marcel Leeuwerck

Foto's cover en keerzijde van V. Prinzie, M. Loy & D. Beirens

STEUNENDE LEDEN 2020

**Barbé Adrien
Beirens-Ghesquière M.
Degelin-Selis
De Poerck Roger
De Vriendt Wouter
Francier-Deman J.
François-Merlevede
Geldhof Ronny
Glorieux Luc
Hubrechtsen Freddy
Leeuwerck Marcel
Metsu Dirk**

**Samyn J.
Schaubacher-Taes
Slabbinck Bart
Van Dooren-Vertruyen
Van Duyvenboden- Stubbe
Vanhoucke-Meeschaert
Van Hove Yasmina
Van Imschoot Joris
Verborgh Johan
Verschinkel-Holvoet
Versluys Willy
Werbrouck Rita**

Dank je Patricia en Annie

Er zijn weinig of geen gidsen die bij leven en welzijn een standbeeld krijgen. Trouwens na hun dood ook niet! Maar onze ere-secretaris en gids **Patricia Veris** is jaren geleden al vereeuwigd in een levensgroot 'staand beeld'. Zij het dan in waterproof triplex. Zo is ze meteen 'het gezicht' geworden van onze Kring op lokale toeristische beurzen, onze jubileumtentoonstelling in het Stadsmuseum, en in het Spaans Huisje is ze immer present en wordt iedereen die er binnenkomt stilzwijgend maar joviaal en met een erg brede glimlach begroet door haar levensgrote evenbeeld.

Als jonge moeder, staat Patricia ook aan de wieg van onze Gidsenkring. Ze hoort in 1989, naast de *fathers*, bij het kransje *founding mothers*. Na een eerste cursus en examens is zij met 13 anderen stichtend bestuurslid van onze Kring. In de eerste 15 jaar van onze werking neemt ze heel wat administratieve taken op waaronder de verwerking van de afrekeningslijsten.

Samen met een aantal andere bestuursleden stelt ze op 23 juni 2005 haar mandaat vacant om zo de kans te geven aan de nieuw aangetreden generatie gidsen om bestuursverantwoordelijkheid op te nemen. Maar als één en ander kwakkelt binnen die nieuwe bestuursploeg is ze bereid, samen met een aantal vroegere bestuurders de equipe weer te versterken en aanvaardt ze de verantwoordelijkheid over het secretariaat op 26 mei 2012. Een taak die ze, na twee herbenoemingen in 2012 en 2016 accuraat is blijven uitoefenen. Tot aan de jongste bestuurswissel in het voorjaar 2020 kwijt Patricia zich, als prille oma, stipt en consciëntieus van haar opdracht: het opvolgen en beantwoorden van de correspondentie, de vele telefoontjes en mails, het opmaken van het jaarverslag, het subsidiedossier voor de Cultuurraad, het bijhouden van de inschrijvingen voor de maandelijkse activiteiten, het labelen en versturen van de tijdschriften... Dit alles naast haar inzet als gids, niet alleen bij onze Kring, maar ook in het Visserijmuseum in Oostduinkerke en het Abdijmuseum in Koksijde. En ook bij de maandelijkse bestuursvergaderingen is ze een gewaardeerde stem in het kapittel.

Zonder zich op te dringen laat bestuurslid en gids **Annie Storme** zich met sonore, rustige stem en met de nodige relativeringzin, maar als het moet toch kritisch horen tijdens de bestuursvergaderingen. Bezadigd en sociaal voelend is ze de begripvolle *Mutti* tijdens onze maandelijkse bijeenkomsten. De verhalen bij haar gidsbeurten zijn uit het leven gegrepen want veel 'petites histoires' die onze stad kleur hebben gegeven in de ruim laatste halve eeuw heeft ze uit eerste hand of soms nog zelf meegemaakt. Jarenlang vertegenwoordigt zij onze kring bij de FTG-vergaderingen en op de Cultuurraad. Ook haar Bijdragen voor het gidsenblad en haar voordrachten voor de Kring worden sterk geapprecieerd. Net als haar inzet om ons Spaans huisje gepoetst te krijgen.

Tot vandaag blijven we hopen op een virusvrije nieuwjaarsreceptie 2021 om beiden het officieel afscheidsmoment te gunnen.

Ze verdienen het.

Voorzitter Marc Loy

Driemaandelijks blad van de Oostendse
GIDSENKRING LANGE NELLE vzw.
32ste jaargang
Nummer 3
Juli - augustus - september 2020

Cover en binnenflap foto's Prinzie, Loy & Beirens
Achterflap en binnenblz..foto's Dirk Beirens

Colofon

Voorzitter: Marc Loy

Verantwoordelijke uitgever
Marc Loy
Albert I - Promenade 3 / 21
8400 Oostende

Eindredactie, vormgeving en correspondentie
Dirk Beirens
dirkbeirens@telenet.be

De medewerkers aan dit blad zijn zelf
verantwoordelijk voor de door hen
getekende bijdragen.

Overname van artikels/bijdragen **zonder
uitdrukkelijke copyrightvermelding**
mag mits bronvermelding.

Dispatching:
Tel. 059 80 73 81
e-mail: info@oostendeahoy.be

Rekeningnummer:
Gidsenkring Lange Nelle vzw
BE91 3800 0491 8476

Lid wordt u voor 15€ per jaar.
Buitenland: 20€
Gezinskaart: 20€ (2 gezinsleden)
Steunend lid: vanaf 25€ (2 gezinsleden)

Website: www.gidsenkringoostende.be

Gidsenlokaal: Spaans Huisje

OVERLIJDEN

Op 17 augustus 2020 overleed op 80-jarige leeftijd, de heer **LUC VAN HAMME**, aangesloten lid. Echtgenoot van mevrouw Erna Olivier. Beiden trouwe leden van onze kring en enthousiaste Luc heeft jarenlang ons gidsenblad verdeeld op de wijk Raversijde.

In naam van alle leden biedt het bestuur van Lange Nelle haar medeleven aan de getroffen echtgenote en familie aan.

In juni 2020 kwam het deels vernieuwde LN-bestuur voor de eerste keer coronaproof samen. Inzake functies werd wat volgt overeengekomen.

- 1 Voorzitter = Marc Loy
- 2 Ondervoorzitter = Piet Daman
- 3 Secretaris & huisbewaarder (samen met DirkB) = Luc Vanspeybroeck
- 4 Penningmeester = Dirk Laga
- 5 Coördinator gidsbeurten, gidsendata & dispatching = Etienne Pitteljon
- 6 Webmaster = Joris Surmont (ook in werkgroep digitalisering met DirkL & DirkB)
- 7 Verslaggeefster = Muriël Beuselink
- 8 Afgevaardigde Cultuurraad & Toerisme = Hilde Veulemans
- 9 Archivaris = Martine Quaegebeur
- 10 Redacteur gidsenblad & mentorencoördinator = Dirk Beirens

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) of General Data Protection Regulation (GDPR)

De Oostendse Gidsenkring 'Lange Nelle' verklaart zich te houden aan de regelgeving van de AVG. De gegevens van de aangenomen leden worden alleen gebruikt voor briefwisseling en adressering inzake het ledenblad en het mailadres inzake wijzigingen na inschrijving op een of andere activiteit. Niets wordt aan derden doorgegeven. De persoonlijke gegevens van de gewone leden/gidsen in de database van de dispatching zijn beveiligd. (update augustus 2020)

ATTENTIE inzake onze activiteiten (update 25 augustus 2020)

Meer info over de activiteiten zelf hieronder en verder in het gidsenblad

Rekening houdend met de huidige **Coronamaatregelen** heeft Lange Nelle gezocht naar een geschikte plaats voor de komende lezingen.

We nodigen **alleen leden** uit. De leden (maximum 24) **die al ingeschreven hebben** voor de activiteiten van september (= VOLZET, nu: 15.09 in 'De Boeie' om 19.30 uur) en oktober (nu: 20.10 in 'De Plate') 2020 worden **via mail door secretaris Luc op de hoogte gebracht van de nieuwe data en lokalen.**

De lezing van Doris Klausning op 20.10 zal die dag tweemaal plaatsvinden; max. 24 leden kunnen inschrijven voor de sessie van 14.30 uur of max. 24 leden voor die van 19 uur.

Je komt binnen in de zaal met **mondneusmasker** dat je bij het zitten mag afzetten; bij elke verplaatsing moet het masker weer aan.

DINSDAG 15 SEPTEMBER 2020

BILLENKARREN – CUISTAX – KUSTRIJWIELEN

Geïllustreerde lezing door Erwin Mahieu

Net zoals de eerste zwaluwen de komst van de lente aankondigen is het verschijnen van de eerste billenkarren in de straten van onze kustgemeenten het teken dat de zomervakantie van start is gegaan. En wie kent ze niet 'de billenkarren'? Als inwoners van Brussel of Wallonië naar de kust komen, dan staat steevast een ritje met een 'billenkar' op de zeedijk gepland. Weliswaar onder een andere naam, want dan spreekt men van een 'cuistax'!

Billenkarren bestaan in alle maten en vormen en hoewel er over dit stuk kustergegoed nog nooit veel werd geschreven en gepubliceerd is het wel een leuk thema om even nader te onderzoeken. Het idee om de kustrijwielen onder de loop te nemen werd eind vorig jaar geformuleerd door 'Kusterfgoed'. Geprikkeld door dit idee ben ik in familiealbums op zoek gegaan naar oude foto's met billenkarren, heb het politiereglement over het gebruik van kustrijwielen getoetst en gezocht naar constructeurs en verhuurders van deze 'tuigen', lees 'karren'. De oogst is opmerkelijk!

In een lezing die ongeveer 1.30 uur duurt tonen we je de vroegste 'billenkarren' die aan de kust opdoken. De evolutie van de modellen, de billenkar als onderwerp voor humor, de reglementering en het gebruik van de 'kustrijwielen' bij het aanleren van het verkeersreglement bij de jeugd...! Dus stof genoeg! De lezing wordt gegeven door Erwin Mahieu (Oostende, 1959), medewerker aan verschillende tentoonstellingen en auteur van diverse historische of heemkundige artikels of publicaties.

Afspraak: 19.30 uur Ontmoetingscentrum OC De Boeie, Kerkstraat 35, Oostende
Alleen voor leden (maximaal 24 personen)

Inschrijvingen AFGESLOTEN (volzet!)

Secretaris Luc Vanspeybroeck 0472 040 804 / luc.vanspeybroeck@telenet.be

DINSDAG 20 OKTOBER 2020

DE OOSTENDSE COMPAGNIE

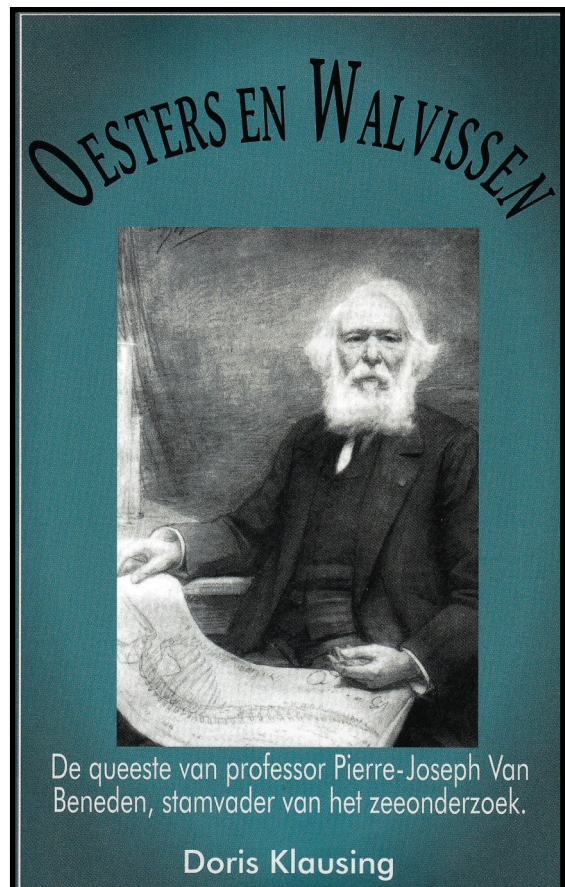
Geïllustreerde & geanimeerde lezing door Doris Klausing

De startdatum en de doodsteek van de **Oostendse Compagnie of de Generale Keizerlijke Indische Compagnie** is in ons collectief geheugen gegrift. Naast wat vluchtige feiten, die we via geschiedenislessen meekregen, is de rest van deze episode tamelijk onbekend. Tijdens de voorstelling focussen we op pagina's die we vanonder het stof haalden. We schetsen een beeld van de oprichting en opzegging van de GIC, de link tussen Oostende, Brugge en Antwerpen en de obligate politieke spelletjes. Naast het leven aan boord van de bemanning, de vaarroute en de foerage komt de toestand van de schepen aan bod. We voeren jullie mee naar Bengalen, Banquibazar en Kanton en laten jullie meeleven met wat zich afspeelde onder de zeilen, aan dek, in het onderruim en het kombuis van deze driemasters. Lezing met woord en zang.

Doris Klausing kreeg op 18 februari jl. de prijs Cultuurraad Oostende 2019 overhandigd. Ze was genomineerd door de Koninklijke Geschiedkundige en Heemkring De Plate, cultuurliefhebber Stefaan Pennynck en Gidsenkring Lange Nelle. En ze heeft nog heel wat in haar mars ...

Auteur Doris Klausing schreef het levensverhaal van **Pierre-Joseph Van Beneden (1809-1894)**, een wetenschappelijk vorser met internationale allure en professor aan de Leuvense universiteit. Hij organiseerde in 1843 op de Oostendse oosteroever het eerste mariene station ter wereld. Haar 'vers-van-de-pers'-boek (zie cover) werd op woensdag 19.08 gepresenteerd.

Afspraak: ofwel om 14.30 uur ofwel om 19 uur in het Stadsmuseum, Langestraat 69, dankzij de welwillendheid van de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring 'De Plate'. Alleen voor leden met maximaal 24 personen per sessie. Mondneusmasker aan bij verplaatsingen in het gebouw, bij zitten mag die af.

Leden die zich al vroeger inschreven, hebben enkele dagen voorrang maar moeten HERBEVESTIGEN met de keuze 14.30 of 19 uur.

Inschrijven bij secretaris Luc Vanspeybroeck luc.vanspeybroeck@telenet.be / tel. 0472 040 804

ZONDAG 08 NOVEMBER 2020

BURGERARCHITECTUUR OP DE VUURTORENWIJK

Gegidste wandeling door Luc Vanspeybroeck & Dirk Beirens

De Vuurtorenwijk ook genoemd 'Den Opex' is één van de huidige acht Oostendse stadswijken. Ze bestaat uit verschillende delen: de interbellumwoonwijk met naoorlogse bouwbuurten naar Bredene en de Spuikom toe, de maritiem gerichte Oosteroever met hedendaagse nieuwbouw en een industriegebied met beperkte bewoning rond de achterhavendokken en het kanaal naar Brugge.

Tijdens deze wandeling wijst de gids je in de interbellumwoonwijk op typische burgerarchitectuur, die zowel in opdracht van privé-bouwheren, als maatschappijen en besturen tot stand kwam. Gedurende ongeveer anderhalf uur bewegen we ons tussen de Schietbaanstraat, de Sergeant De Bruynestraat, de Mansveldstraat en de Dr. E. Moreauxlaan.

Afspraak: om 10.30 uur aan het sportcentrum De Spuikom, Dokter Eduard Moreauxlaan 1a, voor een luswandeling van ongeveer anderhalf uur.

Alleen voor leden, met maximaal 20 personen (10 per gids).

Wandeling met mondneusmasker volgens de richtlijnen van augustus 2020.

Inschrijven bij secretaris Luc Vanspeybroeck luc.vanspeybroeck@telenet.be / tel. 0472 040 804

Wie helpt kustlijnen inmeten met CoastSnap? In juni verscheen de eerste CoastSnap-paal op de zee-dijk van de Oostendse Oosteroever. Deze paal laat burgers toe met hun smartphone vanuit een vaste positie beelden van het strand te nemen. Met de door-gestuurde foto's gaan wetenschappers vervolgens aan de slag om strandkliffen en de evolutie van de kustlijn en het strandreliëf minutieus op te volgen, en zo bijsturing waar nodig te faciliteren.

www.kustportaal.be/nl/coastsnap-belgië

Gelezen & gehoord & opgemerkt

Redactie

Carl Norac in De Standaard, 11.08.2020: **“Ik voel me meer thuis in Oostende dan in Orléans. Het licht is hier anders, de mensen lachen meer, ze zijn wat ruwer en wat excentrieker.”**

https://www.standaard.be/cnt/dmf20200810_97541473

De Belgische dichter **Carl Norac**, Mons 1960, is de zoon van een schrijver en een actrice, Pierre en Irène Coran. Voor hij leefde van zijn pen, nu al twintig jaar lang, was hij leerkracht Frans, rondzwervende bibliothecaris, journalist en professor literatuurgeschiedenis aan het Koninklijk Conservatorium van Bergen. Vanaf 1998 woonde hij in Olivet, in het Franse departement Loiret, in de buurt van Orléans. In de zomer van 2019 keerde hij terug naar België om zich te vestigen in de badstad Oostende. Sinds 2017 is de school van het stadje Neuville-aux-Boix in de Franse Loiret naar hem vernoemd. Vanaf 30.01.2020 is hij ‘Dichter des Vaderlands’ in België.

<https://www.dichterdesvaderlands.be/carl-norac/>

Oostende Ville à la Mer

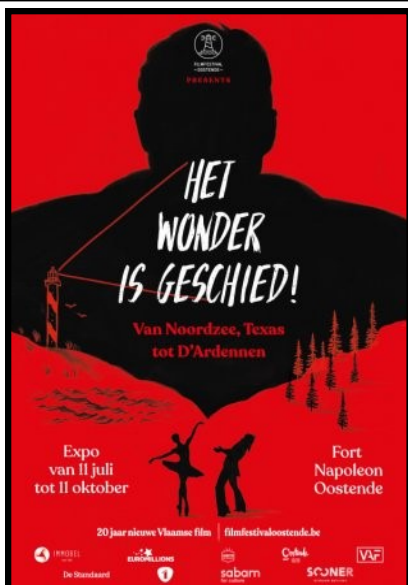
Naast de succesvolle Nederlandse herwerkte en uitgebreide tekst, is nu ook de herwerkte Franse versie van Dirk Metsu's stadsgids verschenen, verkrijgbaar in de lokale boekhandels en bij Toerisme Oostende. Verkoopprijs is 25 euro. Uitgeverij: Bitbook.be (Brussel) Dirk Metsu, Gentstraat 9, 8400 Oostende.

Deze tijdelijk in (eigenlijk buiten) het stadsmuseum verblijvende meeuwenjongen moeten ook hun bezoek aan het museum reserveren zoals de andere stervelingen. Wie dat niet deed, blijft buiten!

Foto Sonja Vande Walle

Gids Dirk Verstraete met origineel mondneusmasker

Het wonder is geschied! Van Noordzee, Texas tot D'Ardennen: 20 jaar nieuwe Vlaamse film in Fort Napoleon

Voor de volgende editie van Filmfestival Oostende is het wachten tot januari 2021, maar we willen ook 2020 niet onopgemerkt laten voorbijgaan! Daarom vieren we deze zomer het cinematografisch talent van eigen bodem met een unieke expo, onder curatorschap van cultuurjournalist Ben Van Alboom. "Het wonder is geschied!" is een eigenzinnige reflectie op het bijzondere parcours van die Vlaamse film. Van 11 juli tot **11 oktober 2020** geven o.a. tien toonaangevende grafische kunstenaars in Fort Napoleon hun interpretatie van evenveel instant Vlaamse filmklassiekers van de voorbije twintig jaar. Daarnaast laat ook stylist Cleo Baele haar licht schijnen over 20 jaar nieuwe Vlaamse film aan de hand van 20 paspoppen. Tal van regisseurs doken dan weer in hun archief op zoek naar markante attributen die een centrale rol speelden in hun films en ook hun meest opvallende filmprijzen krijgen een centrale rol binnen de expo.

<https://www.visitoostende.be/nl/het-wonder-is-geschied>

HET JAMES ENSORHUIS, Vlaanderenstraat 29

Hier, in de Vlaanderenstraat, leefde en werkte James Ensor tot aan zijn dood in 1949. Ensor erfde het pand van zijn oom. Daarvoor woonde hij, samen met zijn ouders, wat verderop. Na zijn dood werd het onaangeroerde woonhuis tot museum gepromoveerd. Het gloednieuwe belevingscentrum omvat het woonhuis van Ensor én vijf interactieve belevingsruimtes. Je wekt Ensors schilderijen tot leven, snuistert in zijn interieurspullen en carnavalsmaskers, neust in zijn brieven en foto's en daarna mag je piepen in zijn authentieke woon- en werkplek. Of thuis-komen bij Ensor.

<https://www.visitoostende.be/nl/het-james-ensorhuis>

OPEN MONUMENTENDAG OOSTENDE 13 SEPTEMBER 2020

Voor de zesde keer op rij plaatst de Cultuurdienst een historische as van de stad in de kijker. Dit jaar krijgt de Vuurtorenwijk alias 'Den Opex' alle aandacht met focus op de Dr. Moreauxlaan en het gebied Oosteroever. Het volledige programma kan men zien op www.oostende.be/omd

Lange Nelle-gidsen verzorgen de volgende wandelingen: Spiukom, Oosteroever, Vuurtoren en Burgerarchitectuur

De nieuwe kusttram
17 augustus 2020
Foto Rudy Laforce

Onze collega-gids **Friede Lox** in de zomer van 1957.

“Mijn ouders hadden sinds april 1952 een villaatje in de Duinenlaan in Westende-bad. Wij hadden dus dat privilege om iedere schoolvakantie naar zee te komen. Wij hebben een mooie jeugd gehad. Maar...een quistax huren mocht maar zelden, dat kostte te veel. We moesten onze eigen fiets gebruiken. We brachten die mee met de trein/tram tot Westende. Die wit/zwart foto is eigenlijk uniek ... Ik was toen 14 jaar. Een meisje met vlechtjes en een korte short, dus met blote billen in een billenkar tijdens een ritje van een half uur (niet langer) op de dijk van Westende. Op de andere foto, ook in Westende, is mijn zoon vier jaar in 1975.”

In 2020 gaat **Kustergoed** met het thema billenkarren aan de slag. De traditie om op de dijk een ritje op de billenkar te maken, de evolutie in de techniek van de kustrijwielen, maar ook de verhalen van lokale ondernemersfamilies die de afgelopen decennia hun brood verdienden met de verhuur ervan, zijn voor ons allemaal immaterieel cultureel erfgoed. <https://www.beeldbankkustergoed.be/kustrijwielen-1>

REPRODUX

Heilig Hartlaan 13
8400 OOSTENDE
Tel. 059/70.16.12
Fax 059/80.66.57
e-mail: reprodux@telenet.be
www.reprodux.be

PRINTEN – PLOTTEN
KOPIEREN – DIGITALISEREN
INBINDEN – LAMINEREN
KANTOORARTIKELEN
STEMPELS – GRAVEERPLATEN

GROEN LINT & 'DE 3 PLATANEN'

In 2010 liet het stadsbestuur een groenzone ten westen van de stad uittekenen als het Park Nieuwe Koers. Het buurtpark 'De 3 Platanen' maakt hier deel van uit en vormt een kraal in het parelsnoer van het Groen Lint. De contouren werden in 2011 uitgetekend en nu is het Groen Lint een 35 km lange fietsroute waarmee men de achterzijde van de stad ontdekt tussen de verstedelijkte rafelrand en het open polderlandschap.

Bijna 10 jaar later fietst men langs het Park Nieuwe Koers, het landbouwpark De Tuinen van Stene, de Oosteroeverduinen, het Geuzenbos, de Oostendse krek en natuurgebied De Zwaanhoek, de Spuikom en de nieuwe stadswijk Oosteroever. Via het veer over de havengeul passeert men ook langs het vernieuwde zeefront van de Stad aan Zee.

Buurtpark 'de 3 platanen' in Oostende. Foto gerealiseerd door Bee-Fly, eigendom stad Oostende.

Woonzorgcentrum

In het ontwerpvoorstel opteerde men ervoor om een tuin toe te voegen. De tuin moest een omsloten en afgeschermd gebied zijn als ontmoetingsplaats voor de buurt. Het principe van tuinen en platformen creëren komt voortdurend terug in het Groen Lint.

De verdere uitwerking van het masterplan voor het Park Nieuwe Koers en de bouw van het observatorium Astropolis gebeurde via de Meesterproef van de Vlaams Bouwmeester. Dit gebeurde in nauwe samenwerking met de VZW Sint Monica, die net op hetzelfde moment bezig was met plannen voor de bouw van een woonzorgcentrum ten noorden van het park. Samen met de stad werd dit project gebied verder uitgewerkt en gefinancierd.

Het woonzorgcentrum als een overgedimensioneerde versie van het ‘huis-terras-tuin-tuinhuis’ idee fungeert als toegangspoort voor het park. Het fiets- en wandelpad wordt via een centraal atrium door het gebouw getrokken, weg van de straatzijde. De naadloze aansluiting van park en woonzorgcentrum is overal voelbaar.

Volkstuinenpark 2.0

In het park ‘De 3 Platanen’ werd een volkstuinenpark 2.0 geïntegreerd. Er zijn geen aparte afsluitingen rondom elk volkstuinperceel. Er werd gekozen voor kleinere, individuele percelen van 50 m² en grotere, gemeenschappelijke percelen van 100 m².

Per vijf percelen is er een gemeenschappelijke berging.

In een volgende fase wordt een groter gezamenlijk tuinhuis in samenspraak met de gebruikers en de omliggende bewoners gebouwd. Het is ook een ideaal trefpunt voor fietsers en omwonenden die er welkom zijn om te barbecueën.

Ten oosten van de volkstuinen werd ook een parking aangelegd voor de volkstuingebruikers en de bezoekers van het woonzorgcentrum en park. De naam voor het woonzorgcentrum verwijst naar de 3 Platanen die plaats moesten ruimen voor de verbouwing. Gelukkig konden de bomen verplant worden (in gangpadcirkel op foto vorige blz.) en een prominente plek krijgen bij de moestuin. De verplanting is ook symbolisch want het verplanten en verzorgen van ‘oude bomen’ is immers de kerntaak in een woonzorg-centrum.

De combinatie van de volkstuintjes 2.0 met een woonzorgcentrum is dan ook een voltreffer want het is een ontmoetingsplaats waarbij de volkstuingebruikers, wijkbewoners en bezoekers van ‘De 3 Platanen’ elkaar spontaan ontmoeten.

adres: Nieuwpoortsesteenweg 759

oppervlakte: 1,5 ha

ontwerp: Descombes en Technum

ontwerp: Arcadis (Bart Antheunis, Kirsten De Baets, Katrien Pyck (masterplan)

groenaanleg: Verhelst aannemingen (Oostende)

onderhoud: Schrauwen groenzorg (Ruddervoorde)

<https://www.openbaargroen.be/project/oostende-de-3-platanen>

De 'Madonna der nevelen' in het parkje vooraan AZ Damiaan-ziekenhuis

Het kunstwerk van Luk Van Soom is de Madonna der Nevelen, een bronzen beeld van 2,80 m hoog. De madonna als moeder gods, maar ook als moeder en vrouw, is een van de oer-iconen uit de Westerse kunst. In elke kerk staat er tenminste één. Zij is op alle mogelijke manieren geschilderd en gebeeldhouwd, en elke kunstenaar in elke periode heeft er steeds weer een nieuwe invulling van gemaakt en interpretatie aan gegeven. Deze Madonna der Nevelen lijkt in één vloeiende beweging te zijn ontstaan. Haar gewaad golft en klotst om haar lichaam heen. De lijnen bereiken hun apotheose in het kapsel bovenaan, dat als een wuivende wolk of vlam een bijna zelfstandig bestaan leidt. <https://azdamiaan.be/nl/naar-het-ziekenhuis/kunst-in-az-damiaan>

Een delegatie van het LN-bestuur bezocht de tentsite 'reddingboot3' aan de Stapelhuisstraat waar noeste vrijwilligers het beste van zichzelf geven. LN gaf ook een bijdrage.

De Watson III is één van de drie reddingsboten die na WO II besteld werden voor de reddingsdiensten aan zee. De Watson I ging naar Zeebrugge, de Watson II naar Nieuwpoort en de Watson III naar Oostende. De laatste was in dienst tot 1980 en kreeg een plaats in Navigo in Oostduinkerke. In 2002 ging de boot naar Brugge voor een restauratieproject dat stopte en na een tijdelijk verblijf in Zeebrugge kocht vzw Restart de reddingboot en de restauratie is bezig door vrijwilligers maar kost handen vol geld.

Watson3

Red de Oostendse reddingboot

Een project van VZW Restart

Doe een gift via onze Projectrekening
en krijg **60%**
terug via de belastingen.

Stort op rekeningnummer
BE30 7440 8283 9811 van vzw Restart Ferries Oostende
met vermelding 'gift restauratie Reddingboot Watson 3'
en Herita bezorgt je op tijd het Fiscale attest

Overweeg ook een maandelijkse storting via permanente opdracht

Voor meer info: contact@vzwrestart.com
0477/70 67 13
www.reddingboot3.be

DE AANLANDPLICHT

JORIS SURMONT

VAN INNOVATIEF EUROPEES VISSERIJBEHEER NAAR DESASTREUS VISSERIJBELEID

De visserijsector binnen de Europese Unie staat voor een dilemma. Het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) voorziet vanaf 2019 een totaalverbod op de teruggooi van vis. **Voorheen was de teruggooi van bijvangst (discards), d.w.z. van ondermaatse en gequoteerde vis de regel.** Gek is, dat de aanzet tot de aanlandplicht niet uitging van wetenschappers. Een Britse televisiekok kon met de steun van milieuorganisaties Europese politici via de media aanzetten tot het nemen van een absurde maatregel. De visserijsector vraagt zich af hoe commissieleden louter via mediatieve input tot regelgeving kunnen komen, zonder rekening te houden met enige wetenschappelijke aanbeveling.

Teruggooistop

Maatregelen voor het in stand houden van de visstapel bestaan van oudsher. Eerder voorzag de regelgeving in de onmiddellijke teruggooi van alle ondermaatse vis, zowel dood als levend. Te kleine vis mocht niet aangeland, verhandeld, uitgesteld of verkocht worden. Een belangrijk deel van de in een treilnet opeengepakte bijvangst overleeft vanwege stress of kwetsuren de teruggooi niet. De dode exemplaren en het visafval trekken naast zeevogels weliswaar ook vlees- en aaseters aan, wat dan weer een positieve invloed heeft op het lokale ecosysteem van de visgrond. Ondermaatse vis heeft geen marktwaarde in de reguliere markt; voor de vissers is die categorie niet interessant.

Anders was het gesteld met de bijvangst van gequoteerde maatse vis. Na het bereiken van de limiet van de vangstbeperking (het quotum) vereiste de regelgeving eveneens de teruggooi van die bijvangst. Ook het aanlanden of verkopen van de gequoteerde bijvangst was verboden. Dit belette niet dat de vissers deze soorten nog vingen. De maatregel moest de vissers aanzetten om uit te wijken naar visgronden waar die vis niet voorkomt. Maar dit is niet zo simpel. Op de meeste visgronden komen verschillende vissoorten immers samen voor. Het is begrijpelijk dat de teruggooi van de volwassen bijvangst tot verontwaardiging stemt. 'High grading', d.i. de teruggooi van maatse vis als gevolg van het bereiken van de limiet van de vangstbeperking, is inderdaad een zuivere vorm van verspilling van natuurlijke rijkdom.

Een televisiedocumentaire uit 2008, waarin Schotse vissers de bijvangst van 5000 kg volwassen koolvis teruggooiden, bracht de controversiële teruggooi (high grading) aan het licht. Het Schotse quotum voor koolvis was bereikt, aanlanden was verboden. Uit protest tegen de verspilling lanceerde de Britse topchef en kookboekenschrijver Hugh Fearnley-Whittingstall de actie 'Fish Fight', die bij milieuorganisaties als Greenpeace, World Wildlife Fund en OCEANIA navolging kreeg. Via een zogenaamde 'Fish Fighter's toolkit' op het internet kwam het Europese Gemeenschappelijke Visserijbeleid onder vuur te liggen. De internationale campagne sloeg onmiddellijk aan. Belangrijke mediafiguren schaarden zich achter de oproep. De publieke verantwoordiging was zo groot, dat meer dan een half miljoen volgelingen, zonder enige achtergrondkennis, een petitie tekenden om de Europese politici tot dading aan te sporen.

"The power to protect our oceans is in your hands, make sure that our supermarkets and politicians hear your voice", zo klonk

het. Aan een dergelijke maatschappelijke druk viel niet meer te ontkomen. De meeste grote supermarkten stapten mee in dit verhaal. In 2012 publiceerde de Europese Commissie daarom een aangepast Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) met daarin een totaalverbod voor de teruggooi van bijvangst, van zowel maatse als ondermaatse exemplaren (de zogenaamde 'discard ban').

Vissers als speelbal van politici

Dat er iets gedaan werd om 'high grading' tegen te gaan, valt best te verstaan. Maar dat de maatregel ook geldt voor ondermaatse vis, is voor de vissers onbegrijpelijk. En zeggen dat dit niet eens Fearnley-Whittingstall's bedoeling was! De vangst van boomkorvissers bestaat behalve uit afval, wieren, stenen en schelpen in gewicht voor de helft uit maatse en de andere helft uit ondermaatse bodemvis. De aanlandplicht maakt dat vissers twee keer zoveel vis zullen moeten sorteren, verwerken en koel opslaan dan voorheen. Om die klus te klaren, zullen ze wellicht een extra bemanningslid moeten aanwerven. Het hoeft ons dus niet te verbazen dat de vissers grondig tegen de aanlandplicht zijn. Niet alleen wegens de praktische onuitvoerbaarheid, maar vooral omdat de beleidsmakers niet uitleggen waarom de teruggooi zo schadelijk is voor de visstand.

Vissers gooien al sedert mensenheugenis de te kleine exemplaren terug. Visgronden moeten we zien als een eeuwenoud cultuurlandschap en niet als een ongerept oerwoud. Bovendien investeerden reders eerder in verbeterde visverwerkingsinstallaties. Zo zijn de meeste nieuwe schepen vandaag uitgerust met een loopband. Na het spoelen en triëren van de vangst, gaat de ondermaatse vis automatisch overboord. De verwerking aan boord van moderne trawlers is er net op gericht om de overlevingskans van de teruggooi te vergroten. Overlevingsproeven tonen aan dat met de nieuwe installaties 30% van de teruggooi overleeft, daar waar dat voorheen slechts 10% bedroeg. Komt daarbij, dat het gewicht van de aangelande bijvangst mee verrekend wordt in het totale quotum. De 'discard ban' zal daardoor aanzienlijk meer wegen op het ingestelde quotum met als gevolg een toename van de bijvangsten.

Visserijbiologen staan versteld

De bekende Nederlandse visserijbioloog en vorser Adriaan Rijnsdorp hekelt openlijk de houding van de Europese Commissie. De politici mogen dan wel de aanlandplicht onder de lidstaten besproken hebben, zij vertikten het om hiervoor advies te vragen aan wetenschappers en visserijbiologen. Het invoeren van een aanlandplicht bij vaartuigen die met sleepnetten vissen (treilers of korders) is onredelijk volgens Rijnsdorp. De naleving van de maatregel valt bovendien onmogelijk te controleren. Een idee in dit verband is de schepen verplicht uitrusten met camera's teneinde de vissers dag en nacht in de gaten te kunnen houden. Iedereen met gezond verstand, die iets van visserij afweet, kan inzien dat de maatregel een onmogelijke opgave is. Vissers gooien niet voor niets ondermaatse vis terug. Enkel de marktwaardige vis is handelswaar. "Een ondernemer landt niet aan wat niemand koopt", stelt buitengewoon hoogleraar duurzaam visserijbeheer Rijnsdorp. Kortom, de vraag voor het instellen van een aanlandplicht gaat niet uit van de wetenschap.

Behalve in de visserij met staande netten (stand want of vleet) voor de pelagische soorten, zoals haring, is de bijvangst met andere vismethoden zo goed als onvermijdelijk. Opmerkelijk in dit discours is, dat ook niemand kan onderbouwen waarom de teruggooi zo schadelijk is voor de visstand. Duidelijk is dat de Europese Commissie de situatie pas bestudeerde toen de politieke keuzes al gemaakt waren. Politici stemden in met de aanlandplicht zonder na te denken over de consequenties ervan. Voor de visserijsector was het van meet af aan vechten tegen de bierkaai. Net nu de visbestanden in de gemeenschappelijke wateren het overwegend goed doen, voeren de beleidsmakers met de ngo's een draak van een maatregel in, louter gebaseerd op ondoordachte opinies afkomstig van een mediahype.

Compromis

Om de bijvangst te kunnen aanlanden, moeten de vissers de voor hen waardeloze vis verwerken en opslaan in het visruim. Dat is een dure en tijdrovende operatie die de exploitatie danig onder druk zet. Na lang aandringen voorzagen politici een achterpoortje: de teruggooi is toegestaan voor die soorten die na de teruggooi een hoge overlevingskans hebben. De overlevingskansen moeten wetenschappelijk aantoonbaar zijn. Om dat op een snelle en betaalbare manier te doen, hebben onderzoekers van het Belgisch Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) een methode op punt gesteld die gebaseerd is op reflextesten bij schol (pladijs). Uit het onderzoek bleek namelijk dat er een sterk verband is tussen de vitaliteit van een vis en zijn kans om na teruggooi te overleven. Het meten van de vitaliteit gebeurt op basis van de aan- en afwezigheid van reflexbewegingen en van de aard van de externe verwondingen. De methode wordt actueel verfijnd en de resultaten zijn hoopgevend.

Hoewel vissers de 'discard ban' als zeer negatief ervaren, bestaan er ook enkele hoopgevende positieve ontwikkelingen. Zo bestaat de tendens om vangsystemen te ontwerpen die selectiever vissen en minder bijvangst opleveren. Vlaamse vissers gingen daarom als eersten over tot het invoeren van ontsnappingspanelen in de bovenzijde of rug van het net. Dankzij allerlei netinnovaties helpen ook wetenschappers actief mee aan het efficiënter en selectiever maken van vangstmethodes. Zo zorgt de ontwikkeling van knooploos gebreide netten voor overlevingspercentages van schol die tussen de 40 à 50 procent liggen. Het elektrisch vissen (pulsakor) is dan weer gericht op het prikkelen van volwassen vissen, terwijl het de kleintjes ongemoeid laat. Omdat enkel de elektroden de bodem raken, is de bodemberoering zeer beperkt. Maar deze methode is niet onbesproken. Het succes van de pulskor in de Nederlandse visserij wordt overschaduwed door allerlei alarmerende verhalen. Zo beweren Vlaamse vissers dat de pulskor zorgt voor meer huidafwijkingen bij schar. Verder breken de enkele gevangen kabeljauwen en wijtingen de ruggengraat. Hoewel onderzoeken in laboratoria geen sluitend bewijs geven van eventuele schadelijke gevolgen, is het vooralsnog onduidelijk wat elektriciteit op termijn doet met dieren die in en op de zeebodem leven. Het Europese Parlement besloot daarom om de methode blijvend te verbieden, terwijl de Commissie voor het vrijgeven en de ontwikkeling van de pulskor was. De Europese Ministerraad wil de pulsvisserij beperken tot vijf procent voor onderzoeksdoeleinden.

De invoering van de aanlandplicht is een rampzalige ontwikkeling voor het visserijbeheer en de vissers. Het is onbegrijpelijk hoe de Europese Commissie zonder kennis van zaken handelde en hiervoor de rekening aan de vissers presenteerde. Ondertussen krabbelen de Commissieleden langzaam terug dankzij het voorzien van tal van uitzonderingsmaatregelen. In alle gevallen is verder onderzoek naar selectiviteit en overleving een dwingende voorwaarde. Maar de aanlandplicht is maar één van de problemen die de visserijsector boven het hoofd hangen. Noordzeevissers zien zich van de zee verdreven worden vanwege het toenemend aantal windmolenparken en ook het opzeggen van de visserijakkoorden met het Verenigd Koninkrijk, als gevolg van de Brexit, stemt niet hoopgevend.

Bronnen

DEN HEIJER Willem, *Betreurenswaardige totstandkoming van aanlandplicht*, Visaktua, onafhankelijk blad voor de handel en de producten uit zilt en zoet, jg.29, nr.3, 2018, pp.27-28, ill.

RIJNSDORP Adriaan & POSTHUMUS Roelke, *Schol in de Noordzee, een biografie van de platvis en de Nederlandse visserij*, Amsterdam, Atlas Contact, 2016, 272 p., ill.

SURMONT Joris, *Door de mazen van het net*, Boekscout, 2011, 146 p., ill.

VISSERIJNIEUWS, onafhankelijk weekblad voor de visserij, Zoektocht naar selectiever vistuig, p.5, vrijdag 30 maart 2018.

Foto's Dirk Beirens

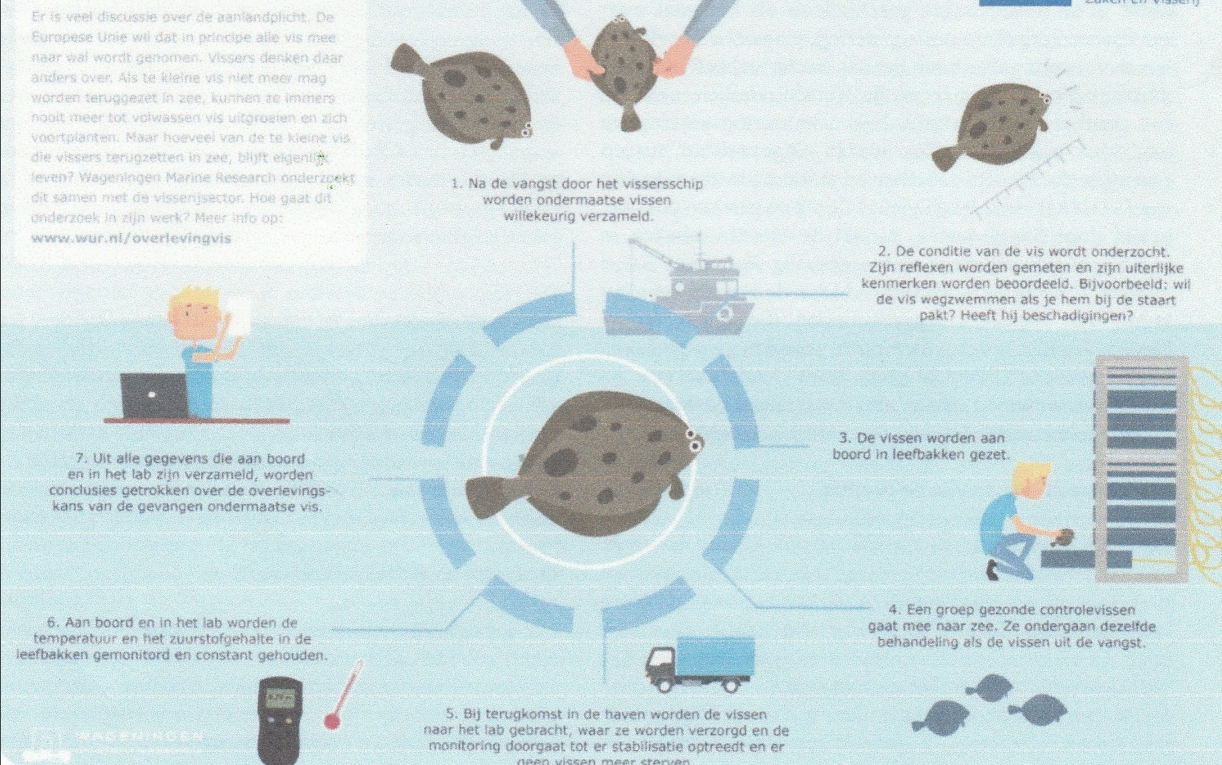

Hoe onderzoek je de overlevingskans van ondermaatse vis die terug wordt gezet in zee?

Er is veel discussie over de aanlandplicht. De Europese Unie wil dat in principe alle vis mee naar wal wordt genomen. Vissers denken daar anders over. Als te kleine vis niet meer mag worden teruggezet in zee, kunnen ze immers nooit meer tot volwassen vis uitgroeien en zich voortplanten. Maar hoeveel van de te kleine vis die vissers terugzetten in zee, blijft eigenlijk leven? Wageningen Marine Research onderzoekt dit samen met de visserssector. Hoe gaat dit onderzoek in zijn werk? Meer info op: www.wur.nl/overlevingvis

Europese Unie,
Europees Fonds
voor Maritieme
Zaken en Visserij

HET PROBLEEM (?)

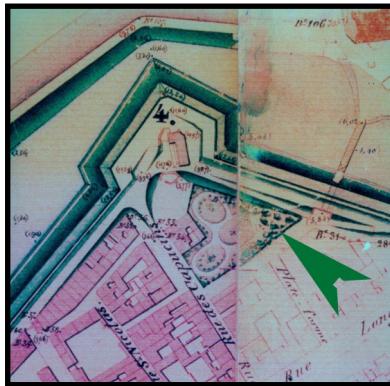
LEOPOLDPARK OOSTENDE

FREDDY HUBRECHTSEN

Af en toe wordt wel eens een stukje gepleegd in publicaties zoals bv. Lange Nelle 2019-3 (Aspecten van het Leopoldpark verteld in de Gidsenrubriek Radio Noordzee) over het ontstaan van het Leopoldpark of waarin het toponiem aangehaald en al of niet omstandig beschreven wordt.

Een aantal jaren geleden werd reeds duidelijk gemaakt tijdens een tentoonstelling in het stadsmuseum De Plate dat er hierover nogal wat misvatting bestaat.

Zelfs in officiële uitgaven zoals dat van het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed (VIOE) nu Agentschap Onroerend Erfgoed (1) Een auteur slaagde er zelfs in het volgende te poneren: "Het stadsbestuur kreeg in 1860 de toelating militair gebied over te nemen om een stadspark te creëren. Verwezenlijkt in 1861". (2)

Daniël Farasyn beschreef het eerste Leopoldpark dat gelegen was BINNEN de vesting op het Hazegras. Dit park was er zeker reeds in 1829 maar het bestaan eindigde in 1839 met de bouw van het nieuwe station (3).

Er was wel nog een parkje 'Parc des Princes' of Prinsenpark (1837-1863) genaamd ter hoogte van Bastion 4, rechts van de Capucijnenstraat en boven de Platformstraat (vandaar de naam van de Hofstraat) (4) waar de muziekkorpsen van de aanwezige regimenten regelmatig concerten gaven.

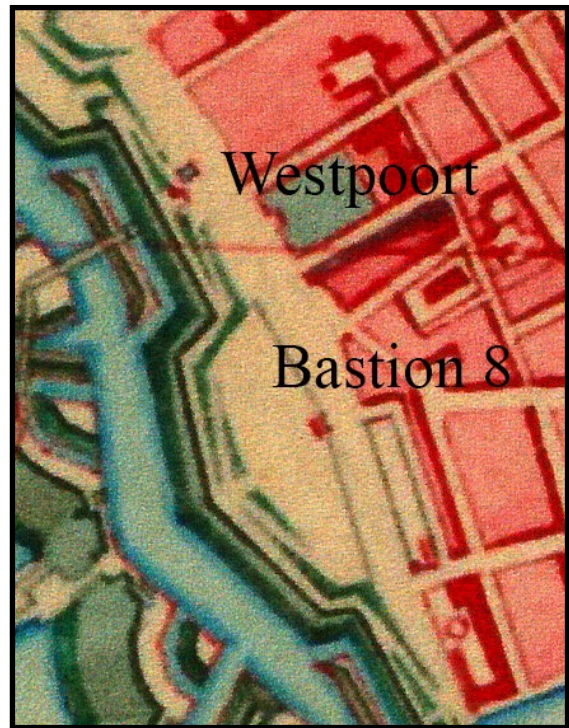
Ook op het terrein van de boogschuttersclub Sint-Sebastiaan op het Hazegras was er een parkje. In 1851 vraagt de stad aan het ministerie van Oorlog de concessie over een terrein vervat in het plan voorgelegd aan de gemeenteraad door dhr. M. Bortier. Dit plan voorzag een terrein aan de voet van het glacis van de vesting vóór de Westpoort. Het antwoord is negatief daar het ministerie met het oogpunt op de verdediging van de stad geen openbaar park kan toelaten op het gevraagde terrein.

Uiteindelijk komt er toch een overeenkomst in 1862 waarbij een park (dat opnieuw de benaming Leopoldpark kreeg) kan aangelegd worden OP de vesting, van de Westpoort tot en met het binnenplein van Bastion 8 (5).

Nu is het duidelijk dat elke bewering dat in die periode d.w.z. vóór de ontmanteling van de stad het park buiten de vesting op het glacis of op de voet ervan gevestigd was, geen steek houdt.

Enkel de spoorweg kreeg een doorgang DOOR de vesting met zware beveiligingsmaatregelen en afspraken. Alle andere constructies op de vesting zoals bv. de molens en de houten kiosk die in 1862 in het nieuwe Leopoldpark werd opgericht (6) moesten bij het minste bevel onmiddellijk afgebroken en verwijderd kunnen worden.

Bastion 8 was van de vesting het grootste in oppervlakte. De hoek van de saillant (punt van het bastion) bedroeg $143^{\circ} 20'$. De beide facen (komen samen in de saillant) hadden een lengte van onderscheidenlijk 95 m 10 en 95 m 80 en de flanken (lopen van de facen naar de courtines = verbinding tussen twee bastions) hadden een lengte van 32 m 50 en 32 m 80 (7). Daardoor beschikte dit park (courtine vanaf de Westpoort + het binnenplein van het bastion) toch over een redelijke grote oppervlakte voor de wandelaar.

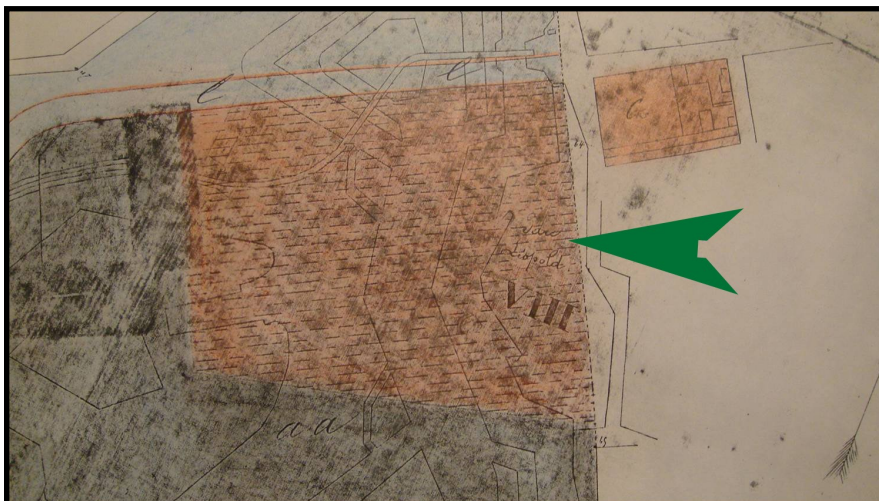
Kaart Oostende 1863 Nationaal Geografisch Instituut
(zonder de door de auteur bijgevoegde tekst)

Gezien de aangekondigde ontmanteling van de vesting Oostende werd bij ministerieel besluit van 20.06.1865 door de minister van oorlog, baron Chazal, een commissie aangesteld (drie zittingen in het stadhuis met proces-verbaal 30.06.1865, 20.07.1865 en 10.08.1865) teneinde en onder voorbehoud van goedkeuring, te onderzoeken welke terreinen en gebouwen afhankelijk van het militair domein te Oostende dienden voorbestemd aan de verschillende stadsdiensten. (8)

In ons geval gaat het over een terrein (5ha, 54a, 51ca) met bastion 8 inbegrepen en het poedermagazijn (constructie 1821 - 71ca) dat zich daaronder bevond.

Dit terrein werd door de Administratie der Domeinen aan de stad overgedragen met proces-verbaal van 15 april 1872 onder voorbehoud aangeduid door §2 N°8 van artikel 1 van de wet van 4 juli 1860 en onder voorwaarde "dat de bestemming van het terrein de inrichting is van een publieke promenade die nooit kan gewijzigd worden zonder toestemming van het ministerie van Financiën." (9- onderstreping door de auteur)

De ontmanteling van de vesting Oostende werd gedecreteerd met het Koninklijk Besluit van 23 juni 1869. De verkoop en de ontruiming van een aantal terreingedeelten was reeds aan de gang.

Uitgreep uit het globaal plan van de verkoop van de vesting bij de ontmanteling. Dit grondstuk is de oppervlakte van het Leopoldpark zoals wij het ongeveer vandaag nog kennen (Leopold II-laan en de parkings inbegrepen) namelijk 5ha, 56a, 24ca.

Noten

- (1) Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende Deel 1A Stad Oostende straten A - M.
- (2) DANIELS Gerard, De Plate 2009 pp. 164 - 169, Geschiedenis van het Leopoldpark.
- (3) FARASYN Daniël, De Plate 1994 pp. 307-311, Het eerste Leopoldpark.
- (4) LA FLANDRE MARITIME 12.03.1851 en DESCHACHT Daniël, De straten van Oostende van A tot Z.
- (5) STAD OOSTENDE, Jaarverslag 1862 : werkzaamheden van de gemeenteraad, p10 artikel 12: "Demande du collège Echevinal, tendante à obtenir l'autorisation d'ester en justice contre le sieur X. Feys, à l'effet de faire reconnaître le droit de servitude de la ville, sur le passage conduisant de la rue du Carénage aux jardin en construction **dans le terre-plein** du Bastion N°8."
- (6) DUFLOU VINCENT, Gidsenblad Lange Nelle nr 2000-1
- (7) TRUMPER, commandant van de Militaire Genie in Oostende, 20.12.1849: Beschrijvend rapport over de toestand van de vesting Oostende.
- (8) A. LEVEKE, Ir Lt Kol Krijgsmacht Algemene Directie Bouwwerken 5de Regionale Dienst te Brugge: Verslag in verband met de eigendomstoestand van de Generaal Mahieukazerne.
- (9) MINISTÈRE DE LA GUERRE, 01 januari 1910, Tableau Général et détaillé des propriétés immobilières dépendantes du domaine particulier de la guerre existantes à la date du 1er janvier 1910 - Ostende.

Literatuur

Alle details betreffende de besprekingen in de gemeenteraad, de toegangsweg en het parkreglement zijn te vinden in de jaarverslagen van de stad Oostende 1851, 1852 en 1862 tot 1872 en de notulen van de gemeenteraad van 1864 tot 1872 (te downloaden via de archiefbank Oostende).

EMIEL SMISSAERT, De Plate 2004 pp. 17-35, Het doorsteken van de "autostrade doorheen het Leopoldpark" 1ste helft 1956.

OOSTENDE
Kastanjelaan 3
8400 OOSTENDE
info@azuriet.be
059 51 49 51
www.azuriet.be

OUDENBURG
Hoogstraat 13
8460 Oudenburg
hilde@azuriet.be
05979 55 05

VAN DE EERSTE EN TWEEDE INDUSTRIËLE (R)EVOLUTIE TOT HET GEBRUIK VAN ELEKTRICITEIT IN ONZE REGIO (DEEL 3)

FRANK GOEMINNE

Noot: de bibliografie of het bronnenoverzicht wordt na het laatste deel opgenomen.

Vervolg op bijdrage 2 in gidsenblad 2020-2 (voorspel regio Oost.—Bredene)

Vanaf 1 januari 1909 verzekerde het stadsbestuur zelf de ‘uitbating van de gas- en elektrische netten’. De dienst werd gedurende vele jaren de Verlichtingsdienst genoemd, met als reden dat veel huishoudelijke én straatverlichting met gas geschiedde - er waren ook nog olielampen – waarop dan langzamerhand overgeschakeld werd op elektriciteit. In 1912 werd de heer Paquet opgevolgd als directeur door de heer Joseph Hungs en in 1944 door de heer Schepens.

Ondertussen ...

De **Nationale Maatschappij van de Buurtspoorwegen**, de NMVB, werd bij wet opgericht op 28 mei 1884. Doel was de aanleg en uitbating van buurtlijnen en dit in samenwerking met de staat, de provincies en de gemeenten. De maatschappij werd opgericht te midden van een zeer zware economische crisis en diende om vooral achtergebleven streken een relatief goedkoper vervoer aan te bieden om zo sneller de landbouw- en andere producten te verdelen.

De eerste lijn in onze streken was die van Oostende naar Middelkerke, aangelegd in 1885. De tractie werd verzekerd door stoomlocomotieven. De Buurtspoorwegen hadden de Oostendse stadstram op stoom in juli 1885 in concessie gegeven aan twee maatschappijen: de R.E.L.S.E. - Société Anonyme des Railways Economiques de Liège-Seraing et Extensions - en anderzijds de C.G.R.V.E. - Compagnie Générale des Railways à Voie Etroite. Beide maatschappijen werden in 1905 opgeslorpt door de S.A. Chemin de Fer Electrique Ostende-Blankenberghe et Extensions, rue du Congrès 33, Bruxelles. Er werd beslist een eigen centrale te bouwen te Sas-Slijkens, gefinancierd door de bank Empain. De stichtingsakte werd op 26 juni 1905 verleden voor notaris Van Halteren te Brussel en verscheen in de bijlagen van de moniteur van 3.4.5 juli 1905 nr. 3733.

Hoofddoel was elektrische stroom te leveren aan de tram en anderen. De grootste aandeelhouder van deze maatschappij was nu de heer Ed. Empain, baron en bankier in Brussel. Hij had het ook voor het zeggen in de firma ACEC, waar men naast machines ook elektrische trams bouwde. Zo is het niet te verwonderen dat de buurtspoorwegen werden aangespoord om het geweer van schouder te veranderen en de stoomtractie op te doeken. Baron Empain was het gekibbel dat we in de vorige bijdrage beschreven moe. Hij was financieel goed beslagen en besloot zo zijn eigen weg te gaan.

De eerste kusttram - in de volksmond de “Vicinal” genoemd - was dus een stoomtram. In 1895 ondertekenden de Belgische staat en kolonel John Thomas North een verdrag waarin onder andere stond dat kolonel North een elektrische buurtspoorweglijn mocht aanleggen en uitbaten tussen Oostende en Middelkerke. Het hoeft niet te verwonderen dat dit initiatief op heel wat protest stootte van de betrokken gemeenten en de provincie. Als aandeelhouders in de NMVB zagen zij de elektrische tram immers als grote concurrent. Desondanks werd de “Compagnie du Tramway électrique d’Ostende-Littoral” opgericht door kolonel North (notariële akte van 12 februari 1896). Zie hierboven. Ondertussen deed de NMVB haar uiterste best om de nieuwkomer de loef af te steken en toch als eerste een elektrische tram te laten rijden.

Uiteindelijk was het ook de NMVB die op 29 juni 1897 op het stadsnet van Oostende de eerste elektrische tram mocht inwijden. Pas drie weken later - op 19 juli 1897 - volgde de Compagnie Ostende-Littoral met de plechtige opening van de eerste elektrische kusttramlijn. Dit waren tevens de eerste sporen aangelegd in de huidige kusttrambedding!

De Kusttram en de uitbouw van een elektriciteitsnet

De stoomtram vertrekkenklaar a/d kust

De nieuwe elektrische tram had vrij veel voordelen tegenover de stoomtram. Het nieuwe voertuig zette veel sneller aan en haalde een snelheid van meer dan 30 km per uur. Ook het traject van de nieuwe tram hield een belangrijke vernieuwing in. Omdat het grotendeels tussen duinen en zee liep, kon men vanaf nu genieten van een prachtig uitzicht. Bovendien had de Compagnie Ostende-Littoral prachtige wagens met open zomerrijtuigen. Algauw stond deze tram bekend als 'de tram van de rijken', ook al omdat hij vlak voor de ingang van de renbaan stopte, waar de rijkere klasse graag haar tijd doorbracht. De eerste uitbreidingen van de lijn

volgden in het begin van de 20ste eeuw: in 1903 werd de lijn Oostende-Middelkerke verlengd tot in Westende. In 1909 reed de eerste elektrische tram op de lijn tussen Oostende en Blankenberge en in 1912 werd de lijn doorgetrokken tot in Knokke. Vanuit Oostende vertrokken ook elektrische tramlijnen naar Diksmuide en naar Brugge. De dorpen waren meestal zeer blij met de aanleg van de elektrische tram, niet in het minst omdat op die trajecten ook de elektriciteit werd ingevoerd en de dorpen op het elektriciteitsnet konden aansluiten. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de EBES - voorloper van Electrabel -, die de elektriciteit leverde voor de trams, aan de kust het levenslicht zag. De naamloze vennootschap Electrabel werd in 1905 statutair opgericht in Antwerpen onder de naam Sociétés Réunies d'Energie du Bassin de l'Escaut, in 1956 afgekort tot EBES.

HET BEGIN VAN DE ELEKTRICITEIT IN OOSTENDE EN OMLIGGENDE

In het begin der jaren 1900 was er in Mariakerke een gebouw waar elektriciteit opgewekt werd. Dit gebouw was gelegen aan de Nieuwpoort(se)steenweg waar de stedelijke Vercaemerschoude lag en het nieuwe zwembad in aanbouw is. Daar werden de batterijen herladen van het trammetje dat rond de stad reed: Boulevard Alfons Pieters - Vindictivelaan - Visserskaai - Van Iseghemlaan - Torhoutsteenweg tot Petit Paris en zo altijd maar rond. Dit was reeds in juli 1897 het geval en dat tot 1908 want dan kwamen de stroomdraad en sleepbeugels en ook de centrale in Slykens in dienst.

Zoals hoger beschreven stelde men vast dat er aan de kust geen elektrische centrale was die voldoende elektrisch vermogen kon leveren voor de elektrificatie van de buurtlijn. Daarom besloot de maatschappij zelf een centrale te bouwen.

In 1908 is dan in opdracht van "Electricité du Littoral" de centrale in Sas-Slykens in dienst gegaan. Die leverde elektriciteit aan Oostende en Brugge en stond in voor de elektrificatie van de Buurtspoorwegen langs de kust.

De gemeenten langs het traject van de ondergrondse kabels hebben dan ook niet gewacht om aangesloten te worden, zij het op eigen initiatief of op initiatief van de maatschappij. Vroeger was iedere centrale op zichzelf aangewezen. Tegenwoordig zijn alle hoogspanningsposten en centrales onderling verbonden, zodat lang zonder elektriciteit niet meer kan.

Vanaf de jaren 1900 begon de achterdocht jegens elektriciteit af te nemen en steeg de vraag. In het buitenland (vooral in Zwitserland met Brown-Boveri Cie.) begon men nieuwe vormen van centrales te ontwerpen. Bij ons aan de kust was de modernisering van de buurtspoorwegen al aan de gang, zoals hoger geschetst. De toenmalige stoomtram ofte “de marchandieze” werd geëlektrificeerd via de centrale van Sas-Slykens en reed tot in Klemskerke.

Na de Eerste Wereldoorlog hadden veel Europese landen de elektriciteitsproductie en -distributie genationaliseerd maar in België bleven de elektriciteitscentrales privébedrijven. Desondanks had de overheid de mogelijkheid om controles uit te voeren in de centrales en hadden de gemeenten via aandelen enige belangen in de bedrijven. Waar men vroeger in de woningen en op openbare domeinen met gasverlichting werkte, werden de gastoevoerbuizen bij de overschakeling naar elektriciteit gebruikt voor de elektrische leidingen.

Na 1918, het einde van WO I, werd geleidelijk overgegaan tot de elektrificatie van de stad Oostende. Zo lezen we in verslagen, dat in 1919 het aantal km kabel 31 bedroeg, in 1926 steeg tot 195 en tot 280 in 1932. Er waren achtereenvolgens 2, 12, en 26 transformatorstations. In het zomerseizoen 1931 was er op 23 augustus 1931 een spitsvermogen van 3750 kW. In de winter bedroeg de hoogste spits, op 24 december 1931 pas 2100 kW. In niet-badsteden kwam de grootste piek voor in de winter. Dat zegt veel over de bewoning in de huizen.

In een Franstalig verslag van 1926 lezen we: “Par raison d’économie, pour ne pas enfouir trop de câbles en cuivre dans le sol, la Régie a été amenée à créer une sous-station d’un genre spécial au théâtre (toenmalige koninklijke schouwburg, waar nu het Europacentrum staat). Dans cette sous-station le courant alternatif est rédressé en courant continu au moyen de redresseurs.” (Om economische redenen, om niet te veel koperen kabels in de grond te begraven, werd de Regie verplicht om een onderstation van een speciale soort aan het theater te bouwen. In dit onderstation wordt de wisselstroom gereduceerd tot gelijkstroom door middel van gelijkrichters.)

In een verslag van de gemeenteraad van 4.11.1938 lezen we: “Dit groot net, voor gelijkstroom, strekt zich uit over gansch de oude stad, dus van de zeedijk tot het station en van de Visscherskaai tot aan Koninginnelaan.” In het gedeelte door wisselstroom bediend, werd ernaar gestreefd de verschillende ‘kwartieren’ te verdelen in afzonderlijke zones met elke een eigen net. Ieder net werd bediend door één transformatorstation (bv. Hazegras, Steenbakkerstraat, Northlaan, Vuurtorenwijk, enz...). In 1926 was vrijwel gans de stad voorzien van elektriciteit, gedeeltelijk met gelijkstroom en gedeeltelijk met wisselstroom.

Ontstaan Centrale Sas Slijkens

In 1905 werd door ‘Les exploitations du chemin électrique d’Ostende-Blankenberghe extensions’, het latere ‘Eléctricité du Littoral’ aan het ministerie van Domeinen gevraagd om een bepaald terrein van 73 bij 10,21 meter, ongeveer 721 m², gelegen langs het kanaal Oostende-Brugge te huren, à 151,46 frank per jaar. Dat zal later nog verlengd worden tot 1924 met de mogelijkheid dit terrein te kopen tegen de prijs van 45 frank per m². Het terrein was ‘uitgebakken’ door de lokale baksteennijverheid. Groot probleem: zolang ze huurden was het contract jaarlijks opzegbaar. De aankoop drong zich dus op. Op 30 september 1923 zal het contract verlengd worden voor een periode van 18 jaar, nu voor 396 frank per jaar. Pas in 1938 worden de terreinen uiteindelijk aangekocht voor een prijs van 100 frank per m², voor een totaalprijs van 83670 frank.

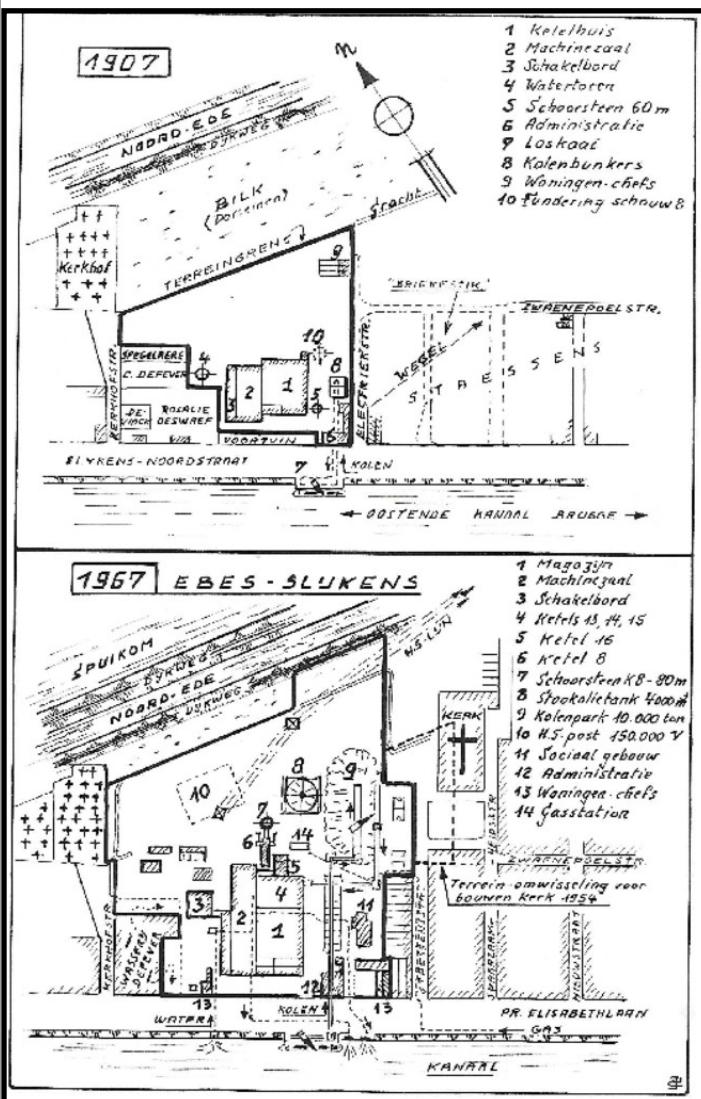
De centrale, die toen niets anders kon zijn dan een kolencentrale, moest noodgedwongen aan een waterloop liggen voor de kolenbevoorrading en het koelwater en ook niet te ver van de afnamepunten. Met hoogspanningsleidingen had men nog niet veel ervaring en ondergrondse kabels waren een dure aangelegenheid (nu nog altijd). De beste plaatsen bleken toen de Oostendse voorhaven en de Brugse vaart in Bredene.

Wegens geplande havenwerken kreeg de laatste optie de voorkeur, meer bepaald de onbebouwde terreinen op de rechteroever van het kanaal. Ook het feit dat enkele wasserijen daar gevestigd waren, speelde een rol in die beslissing.

In hetzelfde jaar 1905 werden een lastenboek en een bouwconventie opgemaakt voor de bouw van een kantoorgebouw, drie woonhuizen voor de meestergasten en een oliemagazijn. De ramingsprijs bedroeg 90271,46 frank. Aannemer was Aug. Boncquet (Maria Theresiastraat 42, Oostende), architect was Ach. Raoux (Peter Benoitstraat 73, Oostende). De gebouwen werden voor die tijd in een recordtijd van 6 maanden gebouwd.

De bouw van de centrale zal op 7 augustus 1906 toegekend worden aan de firma Louis de Waele uit Brussel. In diezelfde periode werd nagegaan, welk ketelmodel voor de steenkoolcentrale zal aangekocht worden. Vijf waterciternes van elk 1200 liter moeten in de grond geplaatst worden. Verder moet er een schoorsteen van 60 m hoog gebouwd worden en moeten er funderingen gegoten worden voor een tweede schoorsteen. Een watertoren van 250 m³, - 25 meter onder het reservoir maakte ook deel uit van de plannen. Hier vormden de grondwerken een probleem: men zocht de "goede grond". Wie de vaststellingen daarvoor deed, weten we niet maar men kwam uit op -5 m. Latere sondering wees uit dat pas op -15 meter goede grond bereikt werd. Toch is de centrale nooit in de grond weggezunken.

Plan van de elektriciteitscentrale anno 1907 en de toestand in 1967

In 1907 wordt een 30 ton wegende rolbrug aangekocht. Die zal later moeten instaan voor het transport van de steenkool. Dit bleek een twistappel te zijn tussen het studiebureau en de aannemer. Uiteindelijk werden twee loopkatten gepland, elk met een 15 tons-windas. Kostprijs 13500 frank.

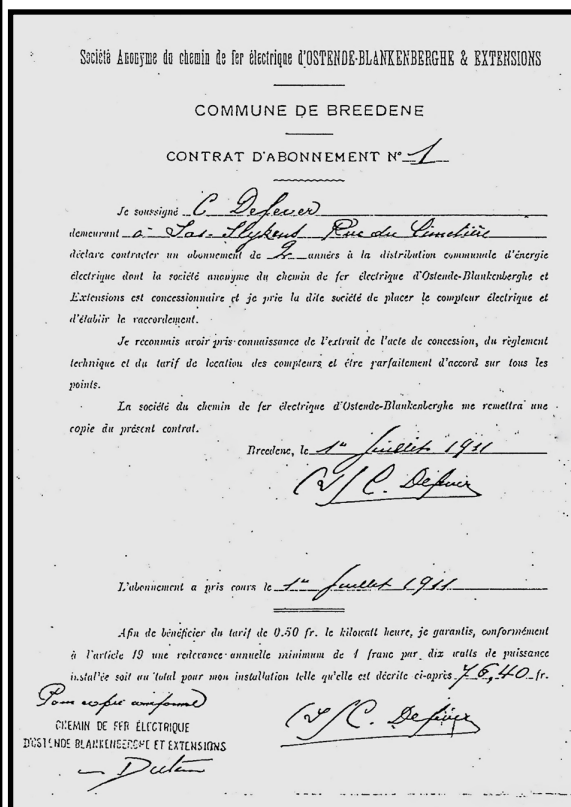
Op 27 november 1907 werd de eerste machine geïnstalleerd door ACEC. In tegenstelling tot wat men zou denken, was het geen turbine maar wel een verticale driecilinder triple expansie-stoommachine van de firma Williams. ACEC werkte samen met deze Engelse firma en voorzag deze originele scheepsmachine van een zwaar vliegwiel (diameter 1,55 m en 0,5 m breed) voor landgebruik met een stabiele loop en een gelijkstroom-aanloopdynamo van 200 kW die eraan gekoppeld werd.

Het was pas op 29 juli 1908 dat de centrale echt wordt gebouwd en dat er bij ACEC twee generatoren van respectievelijk 150/210 kW en 90/130 kW werden besteld met de nodige bekabeling, evenals drie groepen synchronmotoren van 275 kW 500/700V DC en bijbehorende dynamo's van 90, 200 en 210 kW die het tractienet zullen voeden. De centrale komt in bedrijf in september 1908. In het geheel bedroeg het vermogen van de centrale 4600 kW.

Hier stop ik de droge opsomming van technische gegevens maar ik wil wel opmerken dat de 500 kW die voorzien waren om Slykens te bevoorraden te laag geschat waren en er onmiddellijk een extra turbo-dynamo van 475 kW bij ACEC besteld werd.

Toen werd de centrale aan de Stockholmstraat ter hoogte van het huidige gerechtsgebouw stilgelegd. De uitbatende maatschappij van de buurtlijn had oorspronkelijk de bedoeling stroom te produceren voor en te leveren aan de buurtspoorweg die liep van Nieuwpoort tot Blankenberge. Er werd echter niet alleen stroom geproduceerd voor eigen gebruik maar ook voor de staat, voor de stad Oostende, voor de haveninstallaties, en voor de gemeente Bredene, voor de straatverlichting en privé-aansluitingen. De eerste directeur hier was de heer Willy Courtens.

De hoofdas van Bredene-Sas is de locatie van industriële gebouwen, nu veelal met gewijzigde functie of verdwenen: zie onder meer de voormalige elektriciteitscentrale (1906-1988) ter hoogte van nummer 47, en wasserij Defever, één der oudste bedrijvigheden van Bredene-Sas op nummer 44, die als eerste particulier in Bredene-Sas elektriciteit kreeg. De wasserij paalde aan de centrale en werd met een luchtlijntje op proef aangesloten. Dit gaf goede resultaten en de concessiebespreking met het gemeentebestuur kon beginnen. Op 25 april 1910 werd de officiële toestemming gegeven om gebruik te maken van de wegenissen van de gemeente om elektrische stroomspanning te leveren aan 'diegene die erom vragen'.

Het allereerste abonnementscontract voor elektriciteitslevering (verlichting!) aan particulieren in Bredene

Even terug naar 1908 ... We vinden nergens een spoor van een officiële opening of inhuldiging of zoiets als een eerste lamp die met veel luister aangestoken werd of een versierde tram die voorbij de centrale reed met genodigden, geen knopjes gedrukt, geen lintjes geknipt ... maar half december 1908 'zat men zeker op het net' en dat in alle stilte want de stad Oostende had op dat ogenblik veel administratieve miserie met haar elektriciteitsconcessie-houder, zoals voorheen beschreven.

Daarnaast vonden in 1910 de militairen - de bouw van de centrale was hen niet ontgaan - dat hun hospitaal stiefmoederlijk behandeld werd wat elektriciteitsvoorziening betrof.

De afstand tussen de stad Oostende en deze toen nog verre uithoek was een grote handicap voor een goede laagspannings-stroomvoorziening, omdat het hier nog altijd maar over een gelijkspanningsvoorziening van 110 V ging. De centrale beschikte toen niet over de nodige concessie om aan die vraag tegemoet te komen. De militairen kregen toen het lumineus idee om op kosten van het vaderland een hoogspanningscabine op te richten. Die sloten ze aan op de aangelegde tramlijn en zo hadden ze spanning ... en de stad Oostende was een grote klant kwijt.

De cabine heeft gewerkt tot de sluiting van het militair hospitaal.

In 1910 werd in de centrale een telefooninstallatie geplaatst tussen de verschillende burelen en de buitenwereld. De installatie was van het type waarbij een telefoniste met de hand de verbinding tot stand bracht. Voor elke telefoonaansluiting moest een apart aderpaar naar de centrale gelegd worden. Voor interlokale gesprekken was het aantal verbindingen beperkt tot het aantal aderparen dat tussen twee centrales lag.

Zicht op Sas-Slijkens circa 1916. Op de oevers langs de vaart staan heel wat huizen. Rechts zien we elektriciteitscentrale met z'n hoge schoorsteen. Collectie Erwin Mahieu

Ondertussen werd in 1902-1904 de Koninklijke Baan aangelegd, gevolgd door de aanleg van de parallel lopende kusttram in 1905. Dit werkte de ontwikkeling van de oostzijde van Oostende en Bredene-Duinen in de hand. In 1903 wordt de eerste verkavelingsmaatschappij '*S.A. Breedene-sur-mer lez-Ostende*' opgericht door de Gentse grootgrondbezitter René Le Grand, A. Gielen en groothandelaar A. Vandersmissen, beiden uit Schaarbeek, en de Oostendse wijn- en vishandelaar A. Pede.

Architect P. de Groef uit Brussel tekende in 1905 een verkavelingsplan - een wegenplan zonder perceelindeling - waarin een radiale en een circulaire aanleg worden gecombineerd. In 1905 wordt aan de Driftweg, op een perceel bij de hoek met de Duinenstraat het '*Hôtel de l'Espérance*' gebouwd, tevens fungerend als tramhalte in afwachting van het eigenlijke wachthuisje (1912).

Ondertussen nam het aantal handelszaken in de Duinen exponentieel toe, voornamelijk ten oosten van de Duinenstraat, met onder meer de bouw van '*Brouwerij De Kust*', een bakkerij-patisserie, '*Home du Grand Air*' en '*Hôtel d'Anvers*' (1910-1911), alle aan de Kapelstraat. In 1908 werd het '*Hôtel de l'Espérance*' uitgebreid. In hetzelfde jaar werd aan de Driftweg naast '*L'Aube*' en '*Les Allouettes*' het luxehotel '*Glibert*' opgericht door de '*S.A. Breedene*', in 1910-1911 uitgebreid met een identieke vleugel.

In 1911 werd een elektriciteitsverdelingsnet aangelegd op aandringen van de '*S.A. Breedene*'. De openbare elektrische verlichting wordt in 1913 uitgebreid. En in de Gentstraat bouwde men een omvormingscabine om van het tramnet elektriciteit af te tappen voor deze uitbreiding.

(wordt vervolgd)

Toope

Toope

Groentenmarkt 11, 8400 Oostende

T 059 40 31 06 · M 0477 248 789 · toope1@telenet.be

Di & Woe gesloten · · www.bistro-toope.be

BTW BE0715.482.985

Ontbijt · Lunch · Tea-Room · Feest- en vergaderzaal

ONZE VAKANTIE AAN ZEE IN DE JAREN ZESTIG

ARTHUR QUAEGBEUR

Ik ben Arthur Quaegebeur, zoon van wijlen Richard Quaegebeur en Helena Maenhout, en broer van Martine en Patrick. Onze vader was vishandelaar en moeder ging mee met hem de baan op. Onze ouders hadden een druk leven. Het beroep van vishandelaar is niet te onderschatten. Maandagmorgen vroeg, rond 5 uur, ging vader naar de vismijn om zijn vis te kopen en hij begon die direct al te kuisen. Maandagnamiddag was het thuis garnalen pellen met de hand, soms

tot 20kg. Op dinsdagmorgen ging hij weer naar de vismijn om alles klaar te maken en in de namiddag werd het benodigde in de camion geladen. Moeder maakte 's morgens vissalade klaar. Op woensdagmorgen rond 3 uur vertrokken ze met hun waar naar de Limburg, vooral de streek van de mijnwerkers. Op vrijdagavond kwamen ze naar huis, maar echt thuis was pas na het kuisen van de viswagen. Op zaterdagmorgen deed moeder haar was en vader zijn boekhouding. Op zaterdagnamiddag was het boodschappen geblazen en brachten we een kort bezoek aan onze grootmoeder aan vaderszijde die ook op de Vuurtorenwijk/Opex woonde. Na het avondeten deed moeder haar strijk. Vader ging naar zijn biljartclub 'De Opexvrienden'. Zondag was rustdag. Vader trok naar zijn stamcafé en moeder maakte het eten klaar en in de namiddag gingen we naar onze overgrootmoeder en grootmoeder aan moederszijde die samenwoonden in Oostende. 's Avonds keken we wat tv en op maandag begon alles weer opnieuw. Gedurende het hele jaar bleven wij, de drie kinderen, vanaf dinsdagnamiddag tot zaterdagmorgen bij onze overgrootmoeder en grootmoeder in Oostende. Wij gingen alledrie naar school in het centrum. En dan kwam de grote vakantie ... twee maanden lang! Wat een luxe!

De eerste week van de vakantie gingen we naar de vakantieschool 'Duin en Zee', of in het Oostends 'De Vakaanse schole'. Waarom? Wat anderen deden voor Pasen deden onze ouders de eerste week van juli: de grote kuis. 's Morgens stonden de bussen ons op te wachten aan café Tivoli. Wij hadden onze knapzak mee met boterhammen gesmeerd met chocopasta voor het vieruurtje, en een ijzeren veldfles, 'een pulle' met limonade. Gelukkig in metaal, want na de vakantieschool zat die vol blutsen. Van onze parochie gingen veel kinderen naar deze 'school'. De kinderen van Oostende kwamen met de tram, wel 10 à 12 rijtuigen, proppensvol met kinderen en leiders. Die tram reed op de Hendrik Baelskaai om zo voor de vakantieschool te stoppen. Daar aangekomen was er eerst telling van de aanwezige kinderen, en daarna in groepen op weg ... om te spelen. 's Morgens meestal in de duinen tussen de bunkers rond Fort Napoleon, en in de namiddag allerlei spelen op het strand. Bij slecht weer waren er binnenspelen, of films bekijken, tekenfilms, maar vooral 'de dikke en de dunne', en ook poppenkast. Wij hadden altijd een gevulde dag en keerden 's avonds na 17 uur doodmoe naar huis. Wassen, eten en naar bed, want 's anderendaags was het weer 'school'. Na onze periode in de vakantieschool gingen we op vakantie met onze ouders. Bij mooi weer trokken we vooral naar het strand. Eerst op de Vuurtorenwijk, niet ver van 'Lange Nelle'. Maar toen die plaats wat vuiler begon te worden, verhuisden we naar de Groene Dijk.

Naar het strand gaan was een hele verhuizing. Een windscherm, twee luchtmatrassen (die vader met de mond moest opblazen), een tas met handdoeken, een tas met boterhammen, limonade, een thermos koffie, ons zwemgerei, vader zijn kranten en moeder haar boekjes 'Avondlectuur'. Dat waren liefdesromans, die moeder graag las en waarbij haar dikwijls een traantje ontglipte. Ook moeders radio was mee. Vader luisterde altijd naar de 'Tour de France' en die radio woog misschien 500 gram, maar had een batterij van meer dan 500 gram. Daarnaast hadden wij elk onze schop mee, een kinderemmer met schopjes, rakels, zandmaakfiguurtjes zoals zeesterren en visjes, wat marbels voor onze wielervoets, papier om bloemen te maken, onze bootjes om in het water te spelen, een bal ... kortom een heleboel om ons niet te vervelen.

Bij aankomst klopten onze ouders het windscherm op. Daarna blies vader de twee luchtmatrassen op, en wij ... wij maakten ons klaar om te spelen. Maar eerst ons insmeren met Nivea, het nog steeds bestaande blauwe potje. Heel ingesmeerd gingen we aan het werk ... het maken van ons 'huis', een ronde in het zand met daarin een diepe put. We construeerden daarin een tweezit en tweemaal een ééznit en ook een trap. Daarna begon Martine met het maken van papieren bloemen, die je kon kopen met schelpen. Veel kopers waren er niet omdat daar weinig volk was. Enfin, Martine was altijd tevreden toen Patrick haar bloemen kocht. Vervolgens maakten wij een piste met kronkels, putjes en bergen om met plastic renners onze wielervoets te organiseren. We drukten de piste plat met een zakdoek gevuld met zand. Drie renners stonden klaar om te vertrekken. Elk met een marbel schoten we die vooruit met behulp van onze wijsvinger. Daar waar de marbel was, was ook de plaats voor onze renner.

Na de wielervoets was het tijd om een berg te maken voor het hoogtij werd. Dan stonden wij daar altijd op, om te zien wie er eerst 'plat' ging. Dan was het dikwijls tijd om te gaan zwemmen. Vader was met ons de eerste in het water, moeder kwam achter. Moeder had altijd een zwemmuts opgefleurd met bloemen aan. Dikwijls na de zomer waren de meeste bloemen van haar zwemmuts ... verdwenen. Zwemmen konden we niet, maar spelen in het water wel. Meermaals nam vader onze handen vast en spartelden we met onze benen. Wij vonden dit altijd leuk. Ook met de boot spelen was super, alhoewel die door de golven meer onder water ging dan boven bleef. Onze ouders gingen om beurten zwemmen. Vader was altijd de laatste die uit het water kwam. Hij kon goed zwemmen en deed dit ook graag. Toen we rillend van de kou uit het water kwamen

en ons hadden afgedroogd, was het tijd voor de boterhammen. Nog een balspel en het was al weer tijd om naar huis te gaan, om 'op te kramen'.

Nog de zwembroeken spoelen met zeewater, soms meermaals als ze weer in het zand vielen. Gelukkig hadden onze ouders de viscation waar alles in kon.

Behalve het windscherm, de matrassen, ons speelgerei en onze schoppen, sleepten we ons materiaal naar het appartement. Maar eerst ... onze voeten spoelen met koud regenwater. Op straat, gezeten op het trottoir, kregen we een emmer 'kitte' water erover. Goed afdrogen, want moeder had een hekel aan zand in ons appartement. Het avondeten bestond geregeld uit garnalen op een boterham of een koude schotel want moeder was geen te grote liefhebber van brood ... en ik ook niet. Na het eten wasten we ons, keken nog

even tv en vielen vlug in slaap want we waren doodmoe van onze stranddag. We bleven zelfs eens tot 21 uur op het strand.

Na 15 augustus werden de avonden wat frisser en wanneer de meeuwen, bij laag water, op het strand kwamen zitten, wisten we dat het bijna schooltijd was en dat voor ons de vakantie met onze ouders bijna voorbij was.

MORDAN

NATUURVLEES DOBBELAERE
Christinastraat 69 - 8400 OOSTENDE

Tel. 059/50 52 45 - Fax: 059/50 07 85

e-mail: denatuurwinkelmordan@skynet.be

(400 m² verkoopsruimte)

Openingsuren: 9.00 H. - 18.30 H.
Ook op zaterdag. Zondag gesloten

BIO **SHOP**

***De Natuurlijkste
zaak van de kust!***

**GREEN
SLEEP**

100% "NATUURLIJK"
SLAAPCOMFORT
(200 m² toonzaal, 1e verdieping)

Green Sleep

Dieetvoeding, VERSE natuur-, vegetarische en biologische voeding.

Hormonenvrij vlees (vzw. Plattelandsontwikkeling)

Voedingssupplementen en sportvoeding. Natuurlijke cosmetica.

150 kruidenpreparaten uit eigen labo!

DESKUNDIG ADVIES VAN 4 PARAMEDICI EN HERBORIST

DE GLAS-IN-LOODRAMEN IN DE KERK ONZE-LIEVE-VROUW TER DUINEN (2—slot)

MARCEL LEEUWERCK

Inhoud

Inleiding

A EERSTE PERIODE: DE OUDSTE GLASRAMEN AAN DE OOST- EN WESTGEVEL VAN DE NIEUWE (NOORD)ZIJBEUK. (publicatie in 2020-2)

B TWEEDE PERIODE: DE MODERNERE GLASRAMEN AAN DE NOORD- EN ZUIDGEVEL

Met de komst van kapelaan Witte Pater Georges Dehaene, een neef van politicus Jean-Luc, in 1977, kwam nieuwe glans in het kerkje. Aan de noord- en zuidzijde liet hij door glazenier G. Delodder uit Brugge ramen invullen in een modernere stijl. Het licht uit de buitenwereld werd niet meer als vijandig ervaren want Christus noemde zichzelf “Het Licht der Wereld”! Wel plaatste men in de ramen een soort filter om het licht te sacraliseren doorheen een afbeelding van een heilige.

ZUIDGEVEL

Aan de zuidgevel vulde hij de vier dubbelramen met de afbeeldingen van de patroonheiligen van zijn ooms, tantes en ouders. Aan moederszijde kende de familie Bossuyt vier koppels waaruit telkens een zoon priester werd en die vier priesterneven dienden allen sinds 1903 als pastoor of onderpastoor in de Duinenkerk.

Zo bekijken we **van oost naar west** (of van het altaar naar de ingang toe) de volgende afbeeldingen en teksten.

Raam 1 Links zie je **Sint-Felix van Valois** met een koningskroon aan de voeten en boeien in de handen. Hij was van koninklijken bloede (Valois) en stichtte de **Orde der Trinitariërs** tot vrijkoping van de slaven. (*Nvdr In de Sint-Petrus- en Pauluskerk verwijst ook een glasraam naar deze Orde*). Ook staat een hert bij hem, dat volgens de legende de plaats van het eerste klooster aangeduid had. Boven zijn hoofd is het wapen van Lichtervelde te zien ... “van azuur met een schildhoofd van hermelijn.” Rechts naast hem staat **Sint-Isabella van Portugal** met lelie en pelgrimsstaf (... om naar Compostella te gaan). Bovenaan zie je het wapen van Oostende ... van goud met een keper van sabel en drie sleutels”.

Tekst: “Ter nagedachtenis van **Felix** Bossuyt (1820-1879) en van **Isabella** Labens (1822-1883) wier zoon Jules Bossuyt (°Lichtervelde 08.02.1854 - +Lichtervelde 24.09.1926) hier pastoor was van 1903 tot 1914.

Raam 2 Links **Sint-Augustinus**, bisschop van Hippo en kerkleraar, vandaar mijter en boek. Rechts ernaast **Sint-Romanie** met drie slangen aan haar voeten. Boven is het wapen van Tielt ... ”van goud met keper van keel en drie sleutels”, gelijkend op het schild van Oostende.

Tekst: “Ter nagedachtenis van **Augustinus** Merchier (1839-1899) en van **Romania** Bossuyt (1845-1920) wier zoon Valère Merchier (°Tielt 24.06.1877 - +Moorslede 14.02.1950) hier onderpastoor was van 1904 tot 1907.

Raam 3 Links staat **Sint-Adolf** als bisschop van Osnabruck met mijter en staf.

Rechts is **Sint-Celina** voorgesteld als een vermanende moeder. Bovenaan staat het wapen van Staden ... “van keel met een keper van goud”.

Tekst: “Ter nagedachtenis van **Adolf** Lowie (1841-1904) en van **Celina** Bossuyt (1848-1929) wier zoon Albert Lowie (°Staden 05.02.1887 - + Oostende 29.09.1946) hier onderpastoor was van 1919 tot 1935 en daarna pastoor van 1936 tot 1946.

Raam 4 Links staat **Sint-Helena** die als moeder van keizer Konstantijn naar Jeruzalem trok en er het Heilig Kruis vond. Daarom staat zij afgebeeld met een kruisstaf. Rechts naast haar **Sint-Joris** als drakendoder met een schild waarop het wapen van Engeland, een doorlopend rood kruis op witte ondergrond. Bovenaan het wapen van Brugge ... “vier banden van keel en zilver waarop een klimmende leeuw van azuur, gekroond van goud”. Tekst: “Ter nagedachtenis van **Georges Dehaene** (1868-1954) en van **Helena Bossuyt** (1872-1942) wier zoon Georges Dehaene W.P. (°Brugge 21.09.1916 *nvdv* + *Varsenare* 13.08.1999) hier medepastoor is sinds 13.08.1977, die 40 jaar priesterschap dankbaar herdenkt 1943-1983”. Alle ‘nieuwe’ ramen dateren van het midden van de jaren 1980.

NOORDGEVEL (illustraties van deze zeven glasramen op de achterflap)

Heel merkwaardig prijken aan de noordzijde de zeven ramen door dezelfde glazenier (als de zuidzijde) opgevuld met de afbeeldingen van de kerken van Oostende waarvan het grondgebied in de 19de eeuw van Mariakerke werd afgenomen. Mariakerke reikte vroeger tot het ‘Paard’ voor het op 1 juli 1899 werd opgeslorpt door Oostende. Van oost naar west of van altaar naar ingang.

1 De Sint-Jozefskerk ofte Koninklijke Kerk

Tekst: “Grondgebied afgescheiden van Mariakerke bij KB van 18.03.1877. Parochie opgericht 1881. Kerk gebouwd 1901”. Sint-Jozef staat ernaast als timmerman en ook in het schild erboven staat timmermansgerei.

2 De Heilig Hartkerk

Tekst: “Parochie opgericht 1908 na inlijving van het dorp Mariakerke op 01.07.1899. Kerk begonnen 1913. Werd afgebouwd in 1928. Boven de afbeelding van een traditioneel H. Hart staat ook een schildje met een bloedend hart”.

3 Kerk Heilige Godelieve

Tekst: “Kerk gewijd 1940. Zelfstandige parochie sinds 1 januari 1959”. Deze kerk werd gebouwd op initiatief van de geestelijkheid van Mariakerke om de bewoners van het Westerkwartier te bedienen (men zag ze liever niet in de eigen kerk!). Bovenaan staat het wapen van Gistel: ...”van keel met een keper van hermelijn”.

4 O.L.V. Sterre der Zee, Noodkerk ‘De Barak’

In dit kleinere raam staat naast het Mariabeeld ‘Sterre der zee’ de noodkerk, ‘De Barak’, afgebeeld. Tekst: “Gebouwd (september) 1919(-maart 1920) – gewijd (11 maart) in 1920. Parochiekerk tot juli 1959. Aan Leonie Vanloo werd bij de viering van haar honderd jaar dit brandraam opgedragen 06.01.1986”. Bovenaan staan twee schildjes, links een staartster en rechts een vuurtoren.

5 Kerk Heilige Franciscus van Assisi, lokaal bekend als de ‘koekedoze’

Tekst: “Parochie gesticht in 1963. Kerk 1966-1967.” De afbeelding van Sint-Franciscus is gemaakt naar een bekend schilderij van Cimabue. Bovenaan staat een schildje met een grote zon en kleine maan en ster, wat verwijst naar het Zonnelied (*nvdv ook de naam van het monasterium van de Clarissen in Oostende – Mariakerkelaan*).

6 Kerk Sint-Rafaël Raversyde

Tekst: “Tot augustus 1965 kerkelijk verbonden met Mariakerke;” Rafaël was in het bijbelboek Tobias de engel die Tobias vergezelde en hem nadien van de blindheid genas met de gal van een vis. Daarom staat hij afgebeeld met pelgrimsstaf en grote vis in de hand. Bovenaan staat een klein schild met gekruiste lans en zwaard.

7 Kerk Onze-Lieve-Vrouw Koningin

Tekst: “Werd plechtig ingezegend op 11 juli 1959;” Sedertdien blijft het Duinenkerkje niet meer dan een kapelanijs van deze ‘grote’ kerk. Onze-Lieve-Vrouw is afgebeeld met scepter en kroon en in het schildje staat nog een kroon.

AANVULLING WESTGEVEL ZIJBEUK

Boven de ramen van de devotiekapel bevindt zich een (moeilijk te bekijken) **roosvenster met acht spaken** (afbeelding blz. 103). In de negen vakken liet pater Dehaene ook in brandglas de wapenschilden aanbrengen die op zijn persoonlijke levensloop betrekking hebben.

Het **centrale raam** bevat een gefantaseerd wapen voor de **wijk Mariakerke**: ...” van azuur met twee golven in zilver en in het hoofd een zespuntige ster van goud”. Daarmee wordt de ‘Ster der Zee’ bedoeld, een aanroeping door de vissers tot de Heilige Maagd.

Glasplaat 2 Wapen van **Pius XII** onder wie de pater diende, voorstellende de vredesduif met olijftak op de heraldische rots van Petrus.

Glasplaten 3, 4 & 5 De wapens van drie bisschoppen van Brugge. Nummer 3 rechtsboven is Monseigneur **Gustavus Waffelaert** (1847-1931) een Belgische theoloog en de 22ste bisschop van Brugge.

Linksboven staat nummer 4, Monseigneur **Henricus Lamiroy** (1883-1952), 23ste bisschop van Brugge, die het stadswapen van Ieper aannam: ... “in keel een kruis van vair en een schildhoofd van zilver, beladen met een patriarchaal kruis van keel”. Maar Lamiroy liet het ‘breken’ door het patriarchaal kruis te vervangen door een Alpha, een Choro en een Omega. Hij wilde suggereren dat hij ook recht had op de titel van ‘Bisschop van Ieper’ maar dat weigerde men in Rome omwille van zijn voorganger: ...” in odio Jansenii”. De Jansenisten lagen de Romeinse Curie nog zwaar op de maag.

Nummer 5 eronder bevat het schild van Monseigneur **Emiel Jozef De Smedt** (1909 -1995), de 24ste bisschop van Brugge. dat het koninklijk wapen van Frankrijk overneemt: ... “van azuur met drie lelies van zilver”, maar het is gebroken door het rechterkwart van kleur te wisselen.

Glasplaten 6 & 7 Rechtsonder het wapen van Monseigneur **Carton de Wiart**, bisschop van Doornik die pater Dehaene wijdde tijdens de oorlog. Linksboven dat van (de Franse) Kardinaal **Lavigerie** die in 1868 de missiecongregatie der Witte Paters van Afrika oprichtte.

Glasplaten 8 & 9 onderaan tonen de familiewapens van de geslachten Bossuyt & Dehaene (voorouders van Pater Dehaene), waarvan we de oorsprong niet kennen.

Alleen de iets grotere centrale oculus bood plaats genoeg voor glas-in-lood. De acht kleinere afbeeldingen rondom zijn, omwille van de vele details in de wapenschilden, alleen beschilderde glasplaten die aangevreten worden door dampcondensatie en de rook van kaarsen.

BRONNEN

Alle beweringen in dit artikel steunen op waarnemingen ter plaatse en meestal persoonlijke proeve tot kritiek. Over de algemene geschiedenis van het Duinenkerkje geldt nog altijd het standaardwerkje van Germain Billiet (1910-2002): ‘O.-L.-Vrouw ter Duinen, Mariakerke-Oostende, historische aantekeningen, 1981, in eigen beheer en in samenwerking met kapelaan Witte Pater Georges Dehaene. Daarin is een uitgebreide bibliografie opgenomen. Ook in het tijdschrift van de Oostendse Gidsenkring Lange Nelle verschenen bijdragen over Mariakerke van M. Leeuwerck.

Met nvdr-aanvullingen en foto-illustraties Dirk Beirens.

